

Едно нужно признание

Явор Гърдев

...който с истинен
разум прави
разлика
между всички
явления, него да
почиташ.

Джовани Пико
делла
Мирандола

Реч за достойнството
на човека

Пища този текст по лобезната покана на вестник "Култура" да изкажа мнението си по въпросите за нуждата от Министерство на културата днес и по въпроса за евентуално негово реформиране - теми, които засегнах в едно свое телевизионно излъчване и които малко по-късно станаха обект на засилен медиен интерес. Веднага и без усуквания искам да призная две много важни неща, отнасящи се до първия въпрос:

- Разполагам с цял арсенал витиевати аргументи, с които бих могъл относително успешно да проточа спора по нуждата от закриване на Министерството на културата до фактическото му закриване и по този начин да опазя самолюбието си от нуждата да сдвжа позиции.

- Чувствам непреодолима вътрешна съпротива да се впусна в излагането на тези аргументи, защото със сигурност успях да промисля едно: те могат да бъдат издокарани като убедителни, но са небезопасни и не издържат на сериозна критика.

За какво по-точно става дума. Със сигурност не за уточнение, обяснение, детайлизиране или изказване в стил "ама те не ме разбираха", "ама аз не съм искал това да кажа" и прочие измъквачи ме от ситуацията гузен пушек постфактум. Става дума за моя лична стратегическа грешка, която лично направих, дадох повод и други да направят и за която не е изключено да се наложи да нося вътрешна вина. Заявих в телевизионното предаване "Гласове", че държавата трябва да започне да изнамира онези форми за подпомагане на културата, които да предпоставят бъдещото ѝ (на държавата) постепенно отнемане от властово (не от финансово) участие в тази сфера. За тази цел, казах, в свиквания от Министерството на културата независими (съставени от неангажирани властово членове) експертни комисии за субсидиране на проекти трябва да се възприеме **не разпределителски** (уравнотежителен), а **инвестиционен** подход. Така на базата на **субективната** си експертиза (защото обективна в преценката за изкуство е принципно не възможна) неангажираният с властта експерт да разполага с пълната и неконтролирана от държавата инвеститорска инициатива и отговорност. По този именно начин държавата (властта) да се оттегли от упражняване на властово влияние в изкуството, ерижейки се финансово за тях посредством орган, свикван на обществени начала. Това нещо се прочете по следните два начина:

- Министерството на културата трябва да бъде закрито, защото пречи.

- Държавата не трябва да се грижи за изкуствата. Аз все още намирам разликата между казаното по-горе и опекналото по-долу. Обаче, честно казано, изпитвам и известна доза яд към себе си, защото, казвайки нещото, в което вярвам, всъщност сгрехих. Самоподложих си бананова кора, подхлъзваща ме в компанията на крайно несимпатична медийна азиатка, тясно специализирана в популистична кич и занимаваща се с нещо отпакто се помни. А имах някакъв предусет за това, поради което сега изпитвам известна глупост. Всъщност човек трябва да изгражда в себе си интуиция за това как даващото четене евангелието и съм сигурен, че в такава уста време е да бъде доколкото е възможно да уп-

ражнява предварителен контрол върху възможните интерпретации. Така че тук грешката си е изцяло моя. Евентуални самооправдания с моментната ситуация и външните фактори са невалидни, защото в крайна сметка контролът върху всичко казано, правено и отсъединен, контекст, вогещ и т.н., си е на самия казвач.

А сега по въпроса. Моё политическо убеждение е, че независимо дали управлението на страната е дясно или ляво, към изкуствата трябва да се подхожда либерално. Но за да се подхожда към тях изобщо никак, тях първо трябва да ги има. В този ред на мисли няма как да не призная факта, че ако в страна с толкова крехка традиция на либерален жизнен стил хората на изкуството изгубят единствената институция на високо представителство в по принцип незаинтересованите от тях високи етажи на властта, те (хората на изкуството) не просто ще се маргинализират напълно (доколкото в България все още почти всичко зависи от властта), но е твърде вероятно и въобще да изчезнат, недочакали по-добрите времена на независимото от властта съществуване. Затова искам недвусмислено да заявя следното:

Всеки мащабен либерален проект за българската култура сега (и до свеждането на функциите на държавата в България до регулативни) е практически неосъществим, дори бремен. Такъв проект е възможен и важен само и единствено като обект на цел. Тази убеждаваща цел обаче си остава все така желана и мечтана от мен и смятам, че тя трябва да бъде основният регулатив на едно стратегически наясно със себе си управление.

За да не останат никакви неясноти, искам да дообясня, че в термините на днешната практика това недвусмислено значи, че органът Министерство на културата, ако или добър, сега е принципно необходим и дори неизбежен. Най-малкото, за да се избегне окончателната и пълна маргинализация на изкуствата, която е сигурна в случай на неговото отсъствие. Евентуално слабо представителство във властта днес и слаба законодателна инициатива със съществуване е равносложна на чисто изтриване от пейзажа. А в пустинята на напредващата и завземаша все повече територия простотия и вулгарност без всякакви съществуване са нужни и осъзнато подкрепени от държавата оазиси. За да се запази пия самата.

Грешката за фактическото изкълчане на този спор е моя, защото аз ѝ дадох сега да се случи. Не се оправдавам за това, а го признавам. Съзнавам, че с това вероятно давам в ръцете на гореспомнатите азиатски користи киз да стопят важността на моя глас, да ме отстранят от разговора като "отстъпващ от позицията си", като "фундаментална лопата". Но къде по-трудно и важно е да си наясно със себе си, отколкото да попаднеш в по-лебо на медийната слаба. В този смисъл по-добре изгуби глас, отколкото роб на публицистична съвета.

Това беше едно дължимо и трудно признание. Единственият ми ресурс на сила от него все пак остава в това, че нямам никакъв задържък да го направя публично. Правя го докрай, защото усещам и разбирам, че с обратното бих навредил на чужди добротелни усилия и прозявателен труд; защото

имам придобитата по сгодата на случая привилегия да се чувствам много по-лек от всичките си колеги с предесетомесечийска професионална биография, вкусил от загължителните горчици на поругаваното професионално достойнство и поради това особено внимателни в опазването му днес. А вероятно и за да се опитам да изкупя доскорошното си донякъде снизходително отношение към трудната приспособимост на тези хора към жизнените и естетически пулсации на най-новото време, към опитите им да се срещнат лице в лице с неговия дух. Сега съм убеден, че единствената валидна и едновременно с това деликатна и неунизителна критика е не публицистичната или административната, а собственото действие в самото изкуство.

Надявам се никога да не е останал с грешното предположение, че лично имам зъб на някого в Министерството на културата и съм дочакал своен момент да го изправя пред страховете на несигурното бъдеще, поддръжайки тезата за неужителността на неговото ведомство. Това вече изобщо не е в моя стил. Рагвам се, че културата на социално обичване в нашето съсловие е отбелязала лек, но видим напредък, тъй като в последните дни, за да проверя състоятелността на предните си аргументи, проведох няколко от най-свободните и неагресивни спорове, които съм водил някога по такива теми със страстни представители и на двете гледища, но никога все пак не ме привика настрана "да ми говориш" или "да ме поправа". Така получих добрата възможност да напиша този текст не защото така беше властово целесобразно, не защото съдбоу се носят, че Министерството било пътник и защитата на грешната теза за закриването му би ме извела в една позиция със силните на деня; и не защото ме е яд, че говоря прецизно, а ме слушат разсеяно, а защото се почувствах напълно свободен да го напиша.

П.П. Разбира се, и след всичко това, започнете да казват пак ще висте и небаговични вой. Дано поне в свое лице да съм им обещал нещо. П.П.П. Все пак не си позволявам да насоча вниманието към ери, въпреки забележката за това. От години на години, независимо от частичната стабилност на средния жизнен стандарт и глобалното запълване на кишията, зияните на нашето общество стават все по-студени. Някои неща, които с осезаема добрата цел, може да бъдат променени през последните десет години, вече не са смисли и трябва да бъдат променени. Иначе колелото ще се върти на самото, разсеяното и отвлечено не е ясно, то не е да станат и неприятели. Който повече се учи да управлява, не, организира и е отговаряне социалните позиции на изкуството, толкова повече се откъсва да правят самото нещо. Това е много, много трудно, защото засега е неизбежно. За това не трябва менджърски в сферата на културата, а културни менджъри. А как, изобщо.

П.П.П. И за какъв някога експерт, почти, започна да се казва, че не е експерт за експертността. По време на пътуванията си по света случайно ми се случи да кажа нещо като закономерности и факти:

- Седем до десет души със седем телефона, пет факса, пет автомобила, седем и комуникационни подсистеми персонални компютри, седем мобилни комуникационни апарати, поне един чужд език, освен собствената си, на който се опирайки спокойно, и трояки на средната на страната запали са по-ефективни, в перспективата и по-ефективни от петдесет (сто или сто и петдесет) души със същото като количеството оборудване. Останалите от втората група насили са придружени да четат вестници, да израт "петрис" и дори вече да не изпитват удоволствие от всичко това. Не това е лус, а обратното е извиредковане. Положителна страна на тази протривка е, че тя със своята сила може да се отпрати към директните опоненти на Министерството на културата. Те, като стари гърла, са свикнали да се хващат на ласи с много прелюдии и тъй като никак ги няма и по двете извиредкования, не представляват реална амперианция.

- Да се държиш протоколно значи да налагаш лека, но лобезна дистанция. Едновременно с това да знаеш и да отстояваш това, което искаш от високите етажи на властта. И да го постигаш.

Я. Г.

PROHELVETIA

■ Г

КУЛТУРА

Семичник за изкуство, култура и публицистика
Издание на Фондация **Пространство Култура**

Адрес на редакцията:
1040 София, ул. Княз Александър Батенберг 4
Номератор: 988 33 22, факс: 980 04 95

www.online.bg/kultura
E-mail: kultura@online.bg

Главен редактор Зам. главен редактор Художник Маркетинг и реклама	Корупка Червенкова (987-05-82) Георги Лозанов, Христо Буцев (980 04 95) Христо Грачевцев Десислава Михайлова (980 04 95)
---	--

Геновева Димитрова - кино (986 20 85)
Диана Попова - пластични изкуства (986 20 85)
Елена Драгомирова - музика (986 12 29)
Ирина Илиева - световна култура (986 12 29)
Албен Русков - регионална култура и чимпалции (986 12 29)
Марин Богданов - литература (986 12 29)
Никола Вангов - театър (986 20 85)
Банковски сметки: Български - АД, Банков код 88898888.
Сметка в лева: 1000656109; сметка в \$: 1100656102;
сметка в DM: 1200656106; сметка в CHF: 1300656100.

Ракотини не се връщат
ISSN - 0861 - 1408

Вестникът е издаван
със съдействието на Център
за изкуства и Сопос

Печат - ИПК "Родина" АД, 1184 София, бул. Цариградско шосе 113
А. номератор 91 975, факс 760 7033;
E-mail: ipk113a@mbx.infotel.bg